

DOI: 10.31866/2410-1311.44.2024.318709

УДК 791.65.079(477):001.8

**КІНОФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО
ВИВЧЕННЯ****Яна Зарічна**

*Здобувач вищої освіти ОС «доктор філософії»,
спеціальність 034 «Культурологія»,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
ORCID ID: 0009-0008-0408-7736
e-mail: zarichnayana@ukr.net*

Для цитування:

Зарічна, Я. (2024). Кінофестивалі в Україні як об'єкт наукового вивчення. *Питання культурології*, 44, 66–80. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.44.2024.318709>

Мета статті — узагальнити наукові здобутки щодо проблематики кінофестивалів в Україні. *Результати дослідження*. Історію появи та становлення фестивалів, їхні особливості та загалом фестивальний рух, складником якого є й кінофестивалі, досліджували науковці різних галузей, у тому числі й музикознавці та театрознавці, культурологи, історики та ін. Зокрема, вивчаються загальнотеоретичні питання фестивального руху, його культурологічний аспект (як соціокультурне явище, як принципово нова динамічна модель сьогочасної святкової культури з трансгресивними процесами та ін.), значення кінофестивалів для розвитку кінематографа, історії та організація кінофестивалів в Україні, їхня проблематика тощо. *Наукова новизна* полягає в узагальненні наукових здобутків щодо проблематики кінофестивалів в Україні, виокремленні їх сутнісних ознак і критеріїв типологізації (за масштабом і географією проведення, тематичною спрямованістю). *Висновки*. Підсумовано, що кінофестивалі як складник фестивального руху в Україні — це мистецьке явище та водночас соціокультурний феномен. Це потужний канал комунікації кіномитців з усього світу, інструмент сприяння утвердженню іміджу країни, а також важливий ресурс культурної дипломатії та інтеграції України до світового культурного простору. Акцентовано, що попри всю зазначену значущість кінофестивалів нагального дослідження потребують їх визначальні ознаки, художні концепції, особливості функціонування за жанровою репрезентацією та регіональним контекстом, специфіка організації та пріоритетні напрями кінофестивального руху в культурно-мистецькому житті України та ін. Як одна з оптимальних форм функціонування сучасного кіномистецтва кінофестивалі є вагомим чинником представлення українського кіно та української культури загалом у світовому культурному просторі, тож ґрунтовне вивчення кінофестивалів — актуальна й нагальна потреба сучасної культурології.

© Зарічна Я., 2024

Стаття надійшла до редакції: 11.11.2024

Ключові слова: фестиваль; фестивальний рух; кіно; кінофестивалі; кінофестивальна діяльність

Вступ

Однією з важливих ознак сучасного культурного простору України є поширення фестивального руху, що охоплює і кінофестивалі як свято кіно, засіб масової інформації, важливий «вузол» для глобальної кіноіндустрії, і навіть більше: як вирішальний центр для розвитку кінознання та кінопрактики. Кінофестивалі — це платформи, що підсилюють голоси кінематографістів, які прагнуть досягти соціального впливу. Надаючи кінематографістам «сцену», щоб продемонструвати свою майстерність і «підсилити свій голос», кінофестивалі актуалізують різноманітні наративи, стають епіцентрами змін і водночас сприяють діалогу. Але насамперед кінофестивалі пов'язані з національною кіноіндустрією, видимістю та розповсюдженням національного кіно, тож системне вивчення кінофестивалів в Україні на тлі уваги наукової спільноти до масових феноменів, які відіграють пріоритетну роль у сучасній культурі, є вкрай актуальним.

Аналіз попередніх досліджень

Історію появи та становлення фестивалів, їхні особливості і фестивальний рух загалом, складником якого є й кінофестивалі, досліджували науковці різних галузей, зокрема музикознавці і театрознавці, культурологи, історики та ін. Так, загальнотеоретичні питання фестивального руху — термінологію, функції, значення фестивалів у контексті процесів глобалізації тощо — розглядали К. Давидовський, Д. Зубенко, С. Зуєв, Н. Кучина, Х. Плецан, Є. Федорова, М. Швед та ін. Враховуючи наявні дослідження, К. Давидовський (2011) констатує: «Фестиваль — французьке слово (франц. festival — свято), яке походить від лат. festivus — веселий, святковий і означає масове свято, що демонструє досягнення в галузі музики, театру, кіно, естради» (с. 94). Таке трактування корелює й з позицією, викладеною у словнику іншомовних соціокультурних термінів «Словопедія» (Фестиваль, б.д.): фестиваль — це «масове святкування; показ, огляд досягнень театрального, естрадного, музичного, циркового та кінематографічного мистецтва». Спробу пояснити явище фестивалю широко, з огляду на етимологію слова та сучасний контекст його застосування, здійснює Д. Зубенко (2011) у праці «Розвиток фестивального руху в сучасній Україні». Він зазначає: «Латинські поняття “feast” та “festival” спочатку були тотожними й означали буквально “свято”. З часом “feast” закріпилося за релігійними святами, а “festival” набуло сучасного значення, зберігши обов'язковий елемент святковості та урочистості. Однак фестиваль відрізняється від свята, по-перше, обов'язковою присутністю тематики, а по-друге, наявністю певного суб'єкта-організатора, одного або декількох (якщо для свята підставою можуть бути традиції, пам'ятні дати та ін.). Отже, фестиваль можна визначити як організований захід з елементом святковості, що має визначену тематику (одну або декілька)» (Зубенко, 2011, с. 110–111). Д. Зубенко також розкриває особливості розвитку фестивального руху в сучасній Україні та обґрунтовує необхідність його наукового дослідження.

Новаторське бачення фестивалю у культурологічній думці як фестивальної культури, принципово нової динамічної моделі сьогочасної святкової культури з трансгресивними процесами пропонує Л. Бабушка (2020) у монографії «Фестивалізація як комунікативний апропріатор глобалізаційних інтересів у культуротворчому просторі». Мистецтвознавчі аспекти поняття «фестиваль» виокремлює Є. Федорова (2017). Узагальнюючи попередні напрацювання, авторка підсумовує, що «фестивалі — це своєрідні національні свята, які історично та на сучасному етапі належать до видовищ, що постають важливим механізмом передачі культурних традицій від покоління до покоління. Як феномену свята фестивалю притаманні всі елементи святковості: атмосфера, періодичність, традиційність, однак відмінною є визначена тематика» (Федорова, 2017, с. 113–114). На поліфункціональності сучасних фестивалів наголошує і Н. Кучина (2019), стверджуючи, що вони реалізуються «в культуротворчих, рекреативних, освітніх, культуроохоронних і комунікативних технологіях соціально-культурної діяльності. Природа фестивалю й донині зберігає всі ті особливості, які характеризували цей культурний феномен із початку виникнення» (с. 66). До слова, початковий зв'язок фестивалю як феномену культури «із культурою міста (згодом — столичного)» констатовано у дисертації С. Зуєва (2006), який, крім того, з'ясував закономірності поширення фестивального руху в українській культурі кінця ХХ — початку ХХІ ст., а також визначив особливості статусної ідентифікації сучасних українських фестивалів. Історичний аспект фестивального руху досліджує й О. Литовка (2013) у праці «Фестивальний рух України періоду її незалежності».

Розвиток фестивалів кінця ХХ — початку ХХІ ст. у культурологічній думці, актуальні проблеми дослідження фестивалів як драйверів розвитку креативних індустрій у контексті історико-культурологічного підходу проаналізувала Х. Плецан (2022) у праці «Фестивалі як драйвери розвитку креативних індустрій: історико-культурологічний підхід». На її думку, «фестиваль є платформою між культурою — мистецтвом — історією — креативністю — бізнесом, що забезпечує конкурентоспроможність креативного продукту в Україні» (Плецан, 2022, с. 203). Авторка доводить, що «фестивалі є унікальними, колоритними драйверами розвитку креативних індустрій в Україні, які спонукають до впровадження інновацій та активної синергії з індустріями різних сегментів культурно-креативного простору на основі людиноцентризму» (Плецан, 2022, с. 194). І далі зауважує: «фестивалі реалізують розвиток культурно-креативного простору та забезпечують популяризацію культурного коду українського суспільства загалом» (Плецан, 2022, с. 198).

У монографії М. Шведа (2010) «Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики», крім питань розвитку фестивального руху в Україні і за кодоном, розглянуто питання загальнотеоретичного змісту — концепції, термінологія, функції фестивалів, зокрема музичних, а також значення фестивалів у контексті процесів глобалізації. Що стосується типів фестивалів, то науковці розрізняють музичні, тематичні, гастрономічні, історичні, мистецькі, етнічні та інші типи, що свідчить про відсутність їхньої єдиної класифікації. Кінофестивалі належать до мистецьких фестивалів, але більшість публікацій із проблематики фестивального руху присвячені дослідженню фестивалів як культурно-мистецького феномену або суто музичним фестивалям.

У цьому контексті, крім згаданих вище праць С. Зуєва та М. Шведа, на увагу заслуговують і дослідження І. Бермес, А. Пискач, В. Романчишина, Г. Хрома та ін. Зокрема, І. Бермес (2015) аналізує організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. На її думку, «сьогодні фести — це не тільки форма організації музичного життя, яскраві культурні події, це й потужний інструмент для поширення різних видів виконавського мистецтва, що сприяє піднесенню національної музичної культури» (Бермес, 2015, с. 150). А. Пискач (2011) аналізує фестивальний рух у культурному житті України на зламі ХХ–ХХІ ст. Г. Хрома (2002) розглядає фольклорні фестивалі України та проблеми сценічного втілення фольклору. В. Романчишин (2024) досліджує особливості організації та проведення музичних фестивалів в умовах повномасштабної російсько-української війни, окреслює здобутки, визначає проблеми, з'ясовує доцільність їх функціонування в небезпечний час. Окремі наукові праці присвячені вивченню театральних фестивалів (М. Близнюк (2010) та ін.), фестивалям ілюстрації (Н. Удріс-Бородавко і А. Павлюк (2021) та ін.).

Регіональним аспектам фестивального руху присвячені наукові розвідки С. Виткалова, О. Іванової, Ю. Москвічова, Ю. Ометюх та ін. Зокрема, С. Виткалов (2016) у праці «Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектору» розглядає «фестивальний рух як складник культурно-мистецького простору, що має достатньо широке представництво, цікаву і почасті складну історію розвитку» (Виткалов, 2016, с. 183). Проте С. Виткалов досліджує передусім фестивальні заходи на прикладі Рівненщини, виявляючи їх здобутки та культурний ефект, призначення і роль фестивального руху загалом у структурі культурно-дозвілєвої діяльності в сучасній Україні. Крім того, автор наводить окремі порівняльні характеристики фестивалів, організованих у різних регіонах країни, та виявляє їхні відмінності. На його думку, «про фестиваль як культурний феномен ідеться в багатьох публіцистичних розвідках, підготовлених як реакція на той чи інший захід, організований у будь-якому регіоні країни» (Виткалов, 2016, с. 183), хоча ця проблематика потребує ґрунтовнішого дослідження. Автор зосереджує увагу передусім на мистецьких фестивалях і заходах регіону як «презентації найпопулярніших мистецьких форм в образотворенні, музиці або національній кухні в усіх її видах, репрезентації обрядової практики» (Виткалов, 2016, с. 184). Культурно-фестивальний рух на Волині кінця ХХ – початку ХХІ ст. досліджує О. Іванова (2023), структурно-системний аналіз культурно-мистецьких фестивалів Львова початку ХХІ ст. здійснює Ю. Ометюх (2021), сучасні тенденції музичних фестивалів Вінниччини розглядає Ю. Москвічова (2017).

■ **Мета статті**

Мета статті — узагальнити наукові здобутки щодо проблематики кінофестивалів в Україні.

■ **Результати дослідження**

У просторі сучасної культури кінофестиваль — це не просто «фестиваль творів кіномистецтва» (*Кінофестиваль*, 2023), як це зазначається у Вікіпедії,

чи «показування кінофільмів, присвячених певній темі, або показування найкращих кінофільмів якоїсь однієї країни або кількох і більше країн» — як тлумачить його «Словник української мови» (Кінофестиваль, б.д.). Це «кроскультурний проєкт» (Я. Грановська (2019)) і водночас мало не єдиний майданчик, який надає «широкий перелік переваг і нових можливостей», і «з якого є шанс стартувати у світ кіно» (Комар & Солових, 2020, с. 121). Кінофестивалі відіграють значну роль у розвитку як міжнародного, так і українського кінематографа, щорічно проводячи конкурси фільмів, які оцінюють експертні журі, і відзначаючи переможців спеціальними призами — гран-прі, приз глядацьких симпатій та ін.

В Україні функціонують кінофестивалі різних видів, жанрів і спрямувань. Але, оскільки усталена і загальноприйнята класифікація кінофестивалів відсутня, їх можна типологізувати як мінімум за масштабом і географією проведення: міжнародні; національні; регіональні. До міжнародних кінофестивалів, які анонсують конкурсні програми у різних номінаціях (широко представлені студентські, короткометражні ігрові, анімаційні, документальні та повнометражні ігрові фільми), зараховуємо два кінофестивалі України: Київський Міжнародний кінофестиваль (КМКФ) «Молодість» (стартував у 1970 році спочатку як фестиваль студентських робіт Київського державного інституту ім. І. К. Карпенка-Карого) (molodist.com) і Одеський міжнародний кінофестиваль (ОМКФ) (проходить з 2010 року) (new.oiff.com.ua). Проте лише КМКФ «Молодість» у 1993 році було офіційно зареєстровано Міжнародною федерацією асоціацій кінопродюсерів (FIAPF) як міжнародний фестиваль, діяльність якого повністю відповідає міжнародним стандартам (Про Фестиваль, б.д.). КМКФ «Молодість» вважається найпрестижнішим кінофестивалем в Україні. Водночас чимало й інших кінофестивалів, які спеціалізуються на окремих номінаціях, теж вважаються міжнародними, оскільки в них беруть участь фільми не лише українського виробництва, а й з інших країн світу.

До регіональних кінофестивалів зараховуємо: Карпатський гірський міжнародний кінофестиваль (засновано у 2020 р.) (cmiff.org), Трускавецький міжнародний кінофестиваль «Корона Карпат» (проходив у 2010–2021 рр.) (koronakarpat.com.ua), Ірпінський кінофестиваль (2003–2014 рр.), міжнародний кінофестиваль «Бригантина» (м. Бердянськ) (1998–2014 рр.) та ін.

Міжнародні та регіональні кінофестивалі проводять конкурсні програми за кількома номінаціями: ігрове, документальне, анімаційне, експериментальне та інше кіно. Тож кінофестивалі можна класифікувати й за жанровою ознакою — за одним із конкретних жанрів представлених фільмів: кінофестивалі ігрового кіно; кінофестивалі документального кіно; кінофестивалі короткометражного кіно; кінофестивалі анімаційного кіно та ін. Зокрема, кінофестивалами документального кіно в Україні є: міжнародний фестиваль документального кіно про права людини «DOCUDAYS UA» (відбувається з 2003 р.) (docudays.ua), міжнародний фестиваль документального та художнього кіно «Kharkiv MeetDocs» (заснований з 2017 р.) (meetdocsfestival.com), «86» — фестиваль кіно та урбаністики, що спеціалізувався на документальному кіно (м. Славутич) (2014–2018 рр.), «ОКО» — міжнародний фестиваль етнографічного та антропологічного документального кіно (Одеська область, заснований у 2020 році).

Кінофестивалями короткометражного кіно є: Київський міжнародний фестиваль короткометражних фільмів (КМФКФ) (проходить з 2012 року) (kisff.org), фестиваль короткометражного незалежного українського кіно «Бардак» (м. Харків, проходить з 2017 р.) (bardakfest.com), Черкаський фестиваль короткометражного кіно «КіноШот» (2015–2021 рр.) (filmfreeway.com/kinoshot), міжнародний фестиваль короткометражного кіно «Щасливе життя» (м. Запоріжжя, з 2011 р.), «Wiz-Art» — міжнародний фестиваль короткометражних фільмів (м. Львів, проходить з 2008 р.) (wiz-art.ua/festival). Прикладом анімаційного кіно є міжнародний фестиваль актуальної анімації та медіамистецтва «LINOLEUM» (linoleumfest.com) (проходить з 2014 р.).

За тематичною спрямованістю кінофестивалі поділяються на: тематичні, дитячі та ін. До тематичних кінофестивалів можна зарахувати: «Відкрита ніч» — кінофестиваль україномовного кіно (проходить з 1997 року), «КіноЛев» — фестиваль незалежного кіно в межах святкування Дня Незалежності України (м. Львів, заснований у 2006 р.), Київський міжнародний фестиваль акторів кіно «Стожари» (1995–2005 рр.), «КІНОКО» — єдиний кінооператорський фестиваль в Україні (заснований у 2018 р.), міжнародний інтернет-фестиваль незалежного кіно «SpaceLiberty» (м. Львів, заснований у 2011 р.), фестиваль сценарної майстерності «Кіноскрипт» (м. Київ, 2014–2017 рр.), фестиваль німого кіно та сучасної музики «Німі ночі» (м. Одеса, 2010–2011 рр.) та ін. Дитячі кінофестивалі: «Кришталеві джерела» — міжнародний дитячий, молодіжний фестиваль аудіо-візуальних мистецтв (кіно, телебачення, радіомовлення, фото) (1991–2014 рр.), міжнародний кінофестиваль для дітей і підлітків «Чілдрен Кінофест» (проходить з 2014 р.) (childrenkinofest.com).

Різні аспекти кінофестивальної діяльності в Україні досліджують науковці різних галузей, зокрема мистецтвознавці, культурологи, історики та ін. Більшість публікацій присвячено питанням історії та організації кінофестивалів в Україні, а передусім діяльності Київського міжнародного кінофестивалю «Молодість». Так, історії становлення та розвитку КМФКФ «Молодість», проведенню окремих його сезонів, огляду фільмів, представлених на цей кінофестиваль, тощо присвячені праці І. Зубавіної, Т. Кохан, О. Мусієнко, Л. Новікової та ін. Зокрема, варто зазначити публікації Л. Новікової (2002; 2010; 2011), в яких авторка досліджує історію фестивалю до початку ХХІ ст., розкриває його діяльність як віддзеркалення генези національного кінопростору України, а також ідентифікацію у світі. Т. Кохан (2009) у праці «Кінофестиваль в контексті функціональності мистецтва» звертає увагу на специфіку функціональної спрямованості кінофестивалів, зокрема фестивалю «Молодість» як важливого складника сучасного культуротворчого процесу. Окремі праці присвячені огляду фільмів, представлених на фестивалі в різні роки: наприклад, І. Зубавіна (2005) аналізує 34-й кінофестиваль «Молодість-2004»; Н. Мусієнко (2010) здійснює огляд фільмів, представлених на кінофестивалі «Молодість-2009», серед яких фільм українського режисера Л. Мацько «Хто такий Тімур. П'ять історій». В. Скуратівський (2008) аналізує студентське кіно, репрезентоване на КМФКФ «Молодість», а також розглядає діяльність деяких студій кіно, зокрема студії анімаційного кіно «Крок», дитячо-юнацьких студій «Жайвір», «Веснянка» та ін. Проте вищевказані праці

висвітлюють лише окремі питання функціонування КМКФ «Молодість» і здебільшого до 2010–2012 рр. Діяльність кінофестивалю під час Майдану й останніми роками, особливо у період COVID-19 та в умовах російсько-української війни, практично не досліджено.

Проблематику українських міжнародних кінофестивалів, їх значення у культурно-мистецькому житті України вивчали С. Васильєв, Г. Погребняк та ін. Зокрема, С. Васильєв (2020) вважає, що міжнародні кінофестивалі як мистецьке явище «визначають кінематографічний канон, вказуючи, які фільми мають видатну мистецьку значущість і водночас є осередками світового кінобізнесу, тісно пов'язаними з національними кіноіндустріями і дистрибуцією» (Васильєв, 2020, с. 276). На його думку, виконуючи «множину функцій» (Васильєв, 2020, с. 276), вони стали потужним каналом комунікації кіномитців з усього світу, інструментом формування іміджу кожної країни, а також складником культурної дипломатії України, сприяючи її інтеграції до світового культурного простору. Водночас Г. Погребняк (2021b), позиціонуючи міжнародні кінофестивалі як соціокультурне явище, які «мають значний соціально-економічний потенціал і є потужним складником культурно-мистецького життя» (Погребняк, 2021b, с. 164), докладно досліджує проблематику авторського кінематографа на межі XX–XXI ст. (Погребняк, 2021a), звертає увагу і на представленні авторського кіно на міжнародних кінофестивалях.

Розглядаючи питання фестивалю анімації в сучасному українському культурному просторі (на прикладі фестивалю анімаційного кіно в Україні «LINOLEUM»), К. Мараховська (Marakhovska, 2021) зазначає, що «анімафестивалі є потужним каталізатором креативного процесу та сприяють створенню середовища для подальшого розвитку й популяризації мистецтва анімації» (рр. 240–241). Дослідниця також зауважує, що «фестивалі анімації мають потужний культурний і мистецький потенціал: вони демонструють нові тенденції та мистецькі новації; дають змогу уникнути ізольованості мистецтва; надають авторам змогу виставити свої творіння на огляд глядачів та експертів; забезпечують творчу та професійну комунікацію» (Marakhovska, 2021, р. 242).

У праці О. Москаленко-Висоцької та Р. Ширмана (2024) «Російсько-українська війна як тематична домінанта в українському документальному кіно останнього десятиліття» проаналізовано фільмографію українських режисерів доби російсько-української війни, які брали участь у кінофестивалях в Україні та світі, та здатність їхніх стрічок передавати міжнародній аудиторії достовірну інформацію про воєнні реалії. Автори вперше в українському аудіовізуальному дискурсі розглянули значущість фестивального документального кіно як платформи для фіксації воєнних подій 2014–2024 рр. та глибинних змін у суспільстві, пов'язаних з ними.

Окремі питання проведення кінофестивалів порушують у своїх працях й інші науковці. Так, І. Гавран (Gavran et al., 2022) аналізує специфіку роботи тележурналіста на кінофестивалях класу «А», А. Медведєва та О. Середицький (Medvedieva & Sereytskyi, 2022) досліджують роботу найвизначніших світових кінофестивалів і специфіку роботи телеоператора на кінофестивалях класу «А», Л. Новікова (2020) звертає увагу на політичний аспект міжнародних кіно-

фестивалів. Отже, як слушно зазначають О. Безручко та Н. Качмар (Bezruchko & Kachmar, 2021) у праці «Розвиток сучасного українського кіномистецтва», «сучасний український кінематограф стрімко розвивається. В українських кіно-театрах регулярно виходять українські фільми, демонструються в конкурсах престижних світових кінофестивалів, покоління перспективних митців дебютують з повнометражними фільмами, українські кінокомпанії співпрацюють з державою та міжнародними партнерами» (р. 209).

Висновки

Кінофестивалі як складник фестивального руху в Україні — це мистецьке явище і водночас соціокультурний феномен. Це потужний канал комунікації кіномитців з усього світу, інструмент сприяння утвердженню іміджу країни, а також важливий ресурс культурної дипломатії та інтеграції України до світового культурного простору. Попри всю зазначену значущість кінофестивалів нагального дослідження потребують їх визначальні ознаки, художні концепції, особливості функціонування за жанровою репрезентацією та регіональним контекстом, специфіка організації та пріоритетні напрями кінофестивального руху в культурно-мистецькому житті України та ін. Як одна з оптимальних форм функціонування сучасного кіномистецтва кінофестивалі є вагомим чинником представлення українського кіно та української культури загалом у світовому культурному просторі, тож ґрунтовне вивчення кінофестивалів — актуальна й нагальна потреба сучасної культурології.

Список посилань

- Бабушка, Л. Д. (2020). *Фестивація як комунікативний апропріатор глобалізаційних інтересів у культуротворчому просторі*. Лисенко М. М.
- Бермес, І. (2015). Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка*, 8, 150–155.
- Близнюк, М. М. (2010). Театральні фестивалі як форма культурного співробітництва. *Культура і мистецтво у сучасному світі*, 11, 35–41.
- Васильєв, С. В. (2020). Український кінематограф на міжнародних кінофестивалях класу «А» у 2018 році. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 275–280. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2020.220589>
- Виткалов, С. В. (2016). Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України*, 52, 182–190.
- Грановська, Я. (2019, 26 квітня). Кінофестиваль як крос-культурний проект. В *Сучасні дослідження в галузі культури і мистецтва* [Матеріали конференції] (с. 71–74). Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.
- Давидовський, К. (2011). Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України (на прикладі міжнародних музичних фестивалів «Київські літні музичні вечори» та «Віртуози планети»). *Культурологічна думка*, 3, 94–100.
- Зубавіна, І. (2005). Респектабельний вік «Молодості». *Мистецтвознавство України*, 5, 359–363.

- Зубенко, Д. В. (2011). Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 4(12), 110–114. <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/124992/119506>
- Зуєв, С. П. (2006). *Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова)* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка].
- Іванова, О. О. (2023). *Конкурсно-фестивальний рух на Воліні кінця XX – початку XXI століть: культурно-історичний та комунікативний аспекти* [Дисертація доктора філософії, Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України]. https://mari.kyiv.ua/sites/default/files/inline-files/Dissertation_Ivanova.pdf
- Кінофестиваль* (2023, 30 січня). В *Вікіпедія*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кінофестиваль>
- Кінофестиваль. (б.д.). В *Словник.ua*. Взято 15 серпня 2024 з <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=кінофестиваль>
- Комар, Р. О., & Солових, Є. М. (2020). Кінофестиваль як інструмент «м'якої сили» культурної дипломатії у міжнародних відносинах. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 1(20), 117–129. <https://doi.org/10.34142/24130060.2020.20.1.11>
- Кохан, Т. (2009). Кінофестиваль в контексті функціональності мистецтва. *Культура і сучасність*, 1, 104–108.
- Кучина, Н. І. (2019). Фестиваль як феномен культури. *Культура України*, 65, 57–68. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.05>
- Литовка, О. (2013). Фестивальний рух України періоду її незалежності. *Вісник КНУКіМ. Серія: Соціальні комунікації*, 2, 111–115.
- Москаленко-Висоцька, О., & Ширман, Р. (2024). Російсько-українська війна як тематична домінанта в українському документальному кіно останнього десятиліття. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 50, 50–58. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306757>
- Москвічова, Ю. О. (2017). Сучасні тенденції музичних фестивалів Вінниччини. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство*, 24, 126–133.
- Мусієнко, Н. (2010). Подвійне дзеркало Молодості. *Art-курсив*, 4, 29–32.
- Новикова, Л. (2002). Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість»: історія і сучасність. *Мистецькі обрії'2000*, 3, 408–410.
- Новікова, Л. (2010). Ідентифікація сучасного українського кінематографа в світі. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 6, 102–111.
- Новікова, Л. (2011). Кінофестиваль «Молодість» як віддзеркалення генези національного кінопростору України. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 9, 120–133.
- Новікова, Л. (2020, 30 квітня). Політичний аспект діяльності міжнародних кінофестивалів. В *Сучасні дослідження в галузі культури і мистецтва* [Матеріали конференції] (с. 97–99). Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.

- Ометюх, Ю. (2021). Музично-мистецькі фестивалі Львова початку XXI століття: структурно-системний аналіз. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 43(2), 74–80. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-12>
- Пискач, А. А. (2011). Фестивальний рух у культурному житті України кінця XX – початку XXI ст.: неофольклорні тенденції. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 17(2), 90–93.
- Плецан, Х. В. (2022). Фестивалі як драйвери розвитку креативних індустрій: історико-культурологічний підхід. *Питання культурології*, 39, 194–209. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256927>
- Погребняк, Г. П. (2021а). *Авторський кінематограф у художній культурі другої половини XX – початку XXI століття* [Дисертація доктора мистецтвознавства, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв].
- Погребняк, Г. П. (2021b). Функціонування режисерських моделей авторського кіно в культурно-мистецькому просторі міжнародних кінофестивалів. *АРТ-платФОРМА*, 4(2), 164–188. <https://doi.org/10.51209/platform.2.4.2021.164-188>
- Про Фестиваль. (б.д.). *КМКФ Молодість*. Взято 15 серпня 2024 з <https://molodist.com/about>
- Романчишин, В. Г. (2024). Особливості функціонування музичних фестивалів в умовах війни. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 34, 242–252. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305734>
- Скуратівський, В. (2008). Молоде кіно біля «нульового меридіану». В *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні* (Вип. 4, с. 14–15). Інтертехнологія
- Удріс-Бородавко, Н., & Павлюк, А. (2021). Фестивалі ілюстрацій та книжкові ярмарки у розвитку української ілюстрації як сектору креативних індустрій. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*, 4(2), 143–157. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.2.2021.246819>
- Федорова, Є. В. (2017). Поняття «фестиваль» та його мистецтвознавчі аспекти. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 13, 110–120.
- Фестиваль. (б.д.). В *Словопедія. Словник іншомовних соціокультурних термінів*. Взято 15 серпня 2024 з <http://slovoopedia.org.ua/39/53412/260991.html>
- Хрома, Г. (2002). Фольклорні фестивалі України і проблеми сценічного втілення фольклору. *Вісник КНУКіМ. Мистецтвознавство*, 6, 107–113.
- Швед, М. Б. (2010). *Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики*. Сполном.
- Bezruchko, O., & Kachmar, N. (2021). The Development of Contemporary Ukrainian Cinema. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 4(2), 208–216. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248680>
- Gavran, I., Hutsal, R., & Kushnarov, D. (2022). Specific Features of TV Journalist's Work at the World Film Events. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 16–22. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256947>
- Marakhovska, K. (2021). Animation Festival in the Modern Ukrainian Cultural Space. *Culture and Arts in the Modern World*, 22, 233–243. <https://doi.org/10.31866/2410-1915.22.2021.235919>

Medvedieva, A., & Seredytskyi, O. (2022). Special Aspects of the Cameramen's Work at the "A" List Film Festivals. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 8–15. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256946>

References

- Babushka, L. D. (2020). *Festyvatsiia yak komunikatyvnyi apropiator hlobalizatsiinykh interesiv u kulturotvorchomu prostori* [Festivalization as a communicative appropriator of globalization interests in the cultural space]. Lysenko M. M. [in Ukrainian].
- Bermes, I. (2015). Orhanizatsiini zasady muzychnoho festyvalnoho rukhu v Ukraini [Organizational principles of the music festival movement in Ukraine]. *The Culturology ideas*, 8, 150–155 [in Ukrainian].
- Bezruchko, O., & Kachmar, N. (2021). The Development of Contemporary Ukrainian Cinema. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 4(2), 208–216. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248680> [in English].
- Blyzniuk, M. M. (2010). Teatralni festyvali yak forma kulturnoho spivrobitnytstva [Theater festivals as a form of cultural cooperation]. *Culture and arts in the modern world*, 11, 35–41 [in Ukrainian].
- Davydovskiy, K. (2011). Mizhnarodnyi festyvalnyi rukh u formuvanni kulturno-mystetskoho seredovyscha Ukrainy (na prykladi mizhnarodnykh muzychnykh festyvaliv "Kyivski litni muzychni vechory" ta "Virtuozny planety") [The international festival movement in the formation of the cultural and artistic environment of Ukraine (on the example of the international music festivals "Kyiv Summer Musical Evenings" and "Virtuosos of the Planet")]. *The Culturology ideas*, 3, 94–100 [in Ukrainian].
- Fedorova, Ye. V. (2017). Poniattia "festyval" ta yoho mystetstvoznavchi aspekty [The concept of "festival" and its art history aspects]. *Bulletin of Mariupol State University. Series: Philosophy, Cultures Studies, Sociologi*, 13, 110–120 [in Ukrainian].
- Festyval [Festival]. (n.d.). In *Slovopediia. Slovnyk inshomovnykh sotsiokulturnykh terminiv*. Retrieved August 15, 2024, from <http://slovopedia.org.ua/39/53412/260991.html> [in Ukrainian].
- Gavran, I., Hutsal, R., & Kushnarov, D. (2022). Specific Features of TV Journalist's Work at the World Film Events. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 16–22. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256947> [in English].
- Hranovska, Ya. (2019, April 26). Kinofestyval yak kros-kulturnyi proekt [Film festival as a cross-cultural project]. In *Suchasni doslidzhennia v haluzi kultury i mystetstva* [Modern research in the field of culture and art] [Conference proceedings] (pp. 71–74). I. K. Karpenko-Karyi Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television [in Ukrainian].
- Ivanova, O. O. (2023). *Konkursno-festyvalnyi rukh na Volyni kintsia XX - pochatku XXI stolit: kulturno-istorychnyi ta komunikatyvnyi aspekty* [Competition and festival movement in Volyn at the end of the 20th - beginning of the 21st centuries: cultural, historical and communicative aspects] [Doctoral Dissertation, Modern Art Research Institute National Academy of Arts of Ukraine]. https://mari.kyiv.ua/sites/default/files/inline-files/Dissertation_Ivanova.pdf [in Ukrainian].

- Khroma, H. (2002). Folklorni festyvali Ukrainy i problemy stsenichnoho vtilennia folkloru [Folklore festivals of Ukraine and problems of stage embodiment of folklore]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 6, 107–113 [in Ukrainian].
- Kinofestyval [Film Festival]. (2023, January 30). In *Wikipedia*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Kinofestyval> [in Ukrainian].
- Kinofestyval [Film Festival]. (n.d.). In *Slovnuk.ua*. Retrieved August 15, 2024, from <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=kinofestyval> [in Ukrainian].
- Kokhan, T. (2009). Kinofestyval v konteksti funktsionalnosti mystetstva [Film festival in the context of the functionality of art]. *Culture and contemporaneity*, 1, 104–108 [in Ukrainian].
- Komar, R. O., & Solovykh, Ye. M. (2020). Kinofestyval yak instrument "miakoi syly" kulturnoi dyplomatii u mizhnarodnykh vidnosynakh [The film festival as an instrument of "soft power" of cultural diplomacy in international relations]. *Modern society: political sciences, sociological sciences, culturological sciences*, 1(20), 117–129. <https://doi.org/10.34142/24130060.2020.20.1.11> [in Ukrainian].
- Kuchyna, N. I. (2019). Festyval yak fenomen kultury [Festival as a phenomenon culture]. *Culture of Ukraine*, 65, 57–68. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.05> [in Ukrainian].
- Lytovka, O. (2013). Festyvalnyi rukh Ukrainy periodu yii nezalezhnosti [Festival movement of Ukraine during its independence]. *Visnyk KNUKiM. Seriya: Sotsialni komunikatsii*, 2, 111–115 [in Ukrainian].
- Marakhovska, K. (2021). Animation Festival in the Modern Ukrainian Cultural Space. *Culture and Arts in the Modern World*, 22, 233–243. <https://doi.org/10.31866/2410-1915.22.2021.235919> [in English].
- Medvedieva, A., & Seredytskyi, O. (2022). Special Aspects of the Cameramen's Work at the "A" List Film Festivals. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 8–15. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256946> [in English].
- Moskalenko-Vysotska, O., & Shyrman, R. (2024). Rosiisko-ukrainska viina yak tematychna dominanta v ukrainskomu dokumentalnomu kino ostannoho desiatylittia [Russia-Ukraine War as a Thematic Dominant in Ukrainian Documentary Cinema of the Last Decade]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Arts*, 50, 50–58. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306757> [in Ukrainian].
- Moskvichova, Yu. O. (2017). Suchasni tendentsii muzychnykh festyvaliv Vinnychchyny [Modern trends of the Vinnytsia regional music festivals]. *Ukrainian culture: past, modern and ways of development*, 24, 126–133.
- Musiienko, N. (2010). *Podviine dzerkalo Molodosti* [Double Mirror of Youth]. *Art-kursyv*, 4, 29–32 [in Ukrainian].
- Novikova, L. (2010). Identyfikatsiia suchasnoho ukrainskoho kinematohrafa v sviti [Identification of Modern Ukrainian Cinema in the World]. *Academic Bulletin of Kyiv National Karpenko-Karyi University of Theatre, Cinema and Television*, 6, 102–111 [in Ukrainian].
- Novikova, L. (2011). Kinofestyval "Molodist" yak viddzeralennia henezy natsionalnoho kinoprostoru Ukrainy [Film Festival "Molodist" as a Reflection of the Genesis of the National Cinema Space of Ukraine]. *Academic Bulletin of Kyiv National Karpenko-Karyi University of Theatre, Cinema and Television*, 9, 120–133 [in Ukrainian].

- Novikova, L. (2020, April 30). Politychnyi aspekt diialnosti mizhnarodnykh kinofestyvaliv [Political Aspect of the Activity of International Film Festivals]. In *Suchasni doslidzhennia v haluzi kultury i mystetstva* [Modern Studies in the Field of Culture and Art] [Conference proceedings] (pp. 97–99). I. K. Karpenko-Karyi Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television [in Ukrainian].
- Novyukova, L. (2002). Kyivskiy mizhnarodnyi kinofestyval "Molodist": istoriia i suchasnist [Kyiv International Film Festival "Molodist": History and Modernity]. *Mystetski obrii*'2000, 3, 408–410 [in Ukrainian].
- Ometiukh, Yu. (2021). Muzychno-mystetski festyvali Lvova pochatku KhKhI stolittia: strukturno-systemnyi analiz [Music and art festivals of Lviv at the beginning of the XXI century: structural and system analysis]. *Humanities science current issues*, 43(2), 74–80. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-12> [in Ukrainian].
- Pletsan, Kh. V. (2022). Festyvali yak draivery rozvytku kreatyvnykh industrii: istoryko-kulturolohichni pidkhid [Festivals as drivers of creative industry development: historical and cultural approach]. *Issues in Cultural Studies*, 39, 194–209. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256927> [in Ukrainian].
- Pohrebniak, H. P. (2021a). *Avtorskyi kinematohraf u khudozhnii kulturi druhoi polovyny XX - pochatku XXI stolittia* [Authorial Cinema in the Artistic Culture of the Second Half of the 20th - Early 21st Century] [Doctoral Dissertation, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Pohrebniak, H. P. (2021b). Funktsionuvannia rezhyserskykh modelei avtorskoho kino v kulturno-mystetskomu prostori mizhnarodnykh kinofestyvaliv [Functioning of directing models of author cinema in the cultural and artistic space of international film festivals]. *ART-platFORM*, 4(2), 164–188. <https://doi.org/10.51209/platform.2.4.2021.164-188> [in Ukrainian].
- Pro Festyval [About the Festival]. (n.d.). *KMKF Molodist*. Retrieved August 15, 2024, from <https://molodist.com/about> [in Ukrainian].
- Pyskach, A. A. (2011). Festyvalnyi rukh u kulturnomu zhytti Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st.: neofolklori tendentsii [Festival Movement in the Cultural Life of Ukraine in the Late 20th and Early 21st Centuries: Neo-Folklore Trends]. *Ukrainian culture: past, modern and ways of development*, 17(2), 90–93 [in Ukrainian].
- Romanchyshyn, V. H. (2024). Osoblyvosti funktsionuvannia muzychnykh festyvaliv v umovakh viiny [Features of functioning of music festivals in the conditions of war]. *Academic Bulletin of Kyiv National Karpenko-Karyi University of Theatre, Cinema and Television*, 34, 242–252. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305734> [in Ukrainian].
- Shved, M. B. (2010). *Tendentsii rozvytku mizhnarodnykh festyvaliv suchasnoi muzyky* [Trends in the development of international festivals of contemporary music]. Spolom [in Ukrainian].
- Skurativskiy, V. (2008). Molode kino bilia "nulovoho merydianu" [Young cinema near the "zero meridian"]. In *Suchasni problemy khudozhnoi osvity v Ukraini* [Contemporary problems of art education in Ukraine] (Vol. 4, pp. 14–15). Intertekhnolohiia [in Ukrainian].
- Udris-Borodavko, N., & Pavliuk, A. (2021). Festyvali iliustratsii ta knyzhkovi yarmarky u rozvytku ukrainskoi iliustratsii yak sektoru kreatyvnykh industrii [Illustration Festivals and Book Fairs in the Development of Ukrainian Illustration as a Sector of Creative Industries].

- Demiurge: Ideas, Technologies, Perspectives of Design*, 4(2), 143–157. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.2.2021.246819> [in Ukrainian].
- Vasyliiev, S. V. (2020). Ukrainskyi kinematohraf na mizhnarodnykh kinofestyvaliakh klasu "A" u 2018 rotsi [Ukrainian cinema at "A-list" International Film Festivals in 2018]. *National Academy of Culture and Arts Management Herald*, 2, 275–280. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2020.220589> [in Ukrainian].
- Vytkalov, S. V. (2016). Festyvalnyi rukh yak kulturnyi fenomen suchasnosti: analiz rehionalnoho vektora [Festival movement as a cultural phenomenon of our age: an attempt to analyze the regional vector]. *Culture of Ukraine*, 52, 182–190 [in Ukrainian].
- Zubavina, I. (2005). Respektabelnyi vik "Molodosti" [Respectable Age of "Molodist"]. *Art research of Ukraine*, 5, 359–363 [in Ukrainian].
- Zubenko, D. V. (2011). Rozvytok festyvalnoho rukhu v suchasni Ukraini [Development of the Festival Movement in Modern Ukraine]. *National Technical University of Ukraine Journal. Political science. Sociology. Law*, 4(12), 110–114. <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/124992/119506> [in Ukrainian].
- Zuiev, S. P. (2006). *Suchasnyi kulturnyi prostir ta semiotyka muzychnoho festyvaliu (na materialakh Kharkova)* [Modern cultural space and semiotics of a music festival (based on materials from Kharkiv)] [PhD Dissertation, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko].

FILM FESTIVALS IN UKRAINE AS AN OBJECT OF SCIENTIFIC STUDY

Yana Zarichna

PhD Student,
Speciality 034 "Cultural Studies",
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0009-0008-0408-7736
e-mail: zarichnayana@ukr.net

The aim of the article is to summarise scientific achievements regarding the issues of film festivals in Ukraine. *Results*. The history of emergence and formation of festivals, their peculiarities and a festival movement in general, which includes film festivals, are researched by scientists of various fields, including music and theatre experts, cultural studies experts, historians, et al. In particular, general theoretical issues of the festival movement, its culturological aspect (as a sociocultural phenomenon, as a fundamentally new dynamic model of modern festive culture with transgressive processes, etc.), the importance of film festivals for the development of cinematography, the history and organisation of film festivals in Ukraine, their main topics, etc. are studied. *The scientific novelty* consists in generalising scientific achievements regarding the questions of film festivals in Ukraine, identifying their essential features and typology criteria (by scale and geography of holding, as well as thematic focus). *Conclusions*. It is summarised that film festivals, as a component of the festive movement

in Ukraine, are an artistic and at the same time a sociocultural phenomenon. It is a powerful communication channel of film artists from all over the world, a tool for promoting the image of the country, as well as an important resource for Ukraine's cultural diplomacy and integration into the world cultural space. It is emphasised that, despite all the mentioned significance of film festivals, their defining features, artistic concepts, peculiarities of functioning according to genre representation and regional context, specifics of organisation and priority directions of the film festival movement in the cultural and artistic life of Ukraine, etc., are in urgent need of studying. As one of the optimal forms of modern film art functioning, film festivals are an effective factor in the presentation of Ukrainian cinema, as well as Ukrainian culture in general, in the world cultural space. Consequently, a profound study of film festivals is an urgent and topical need of modern cultural studies.

■ **Keywords:** festival; festival movement; cinema; film festivals; film festival activity

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.